

Список використаних джерел

1. Підласий І.П. Діагностика та експертиза педагогічних проєктів. – Київ : Україна, 1998.-343с.
2. Савченко Л., Пісна Т. Professional and pedagogical competence as a component of teacher's individual style. *Ежесеміщний міжнародний научний журнал «United-journal», Естонія, 2020. В.38. С. 14–16.*
3. Коберник О.М., Ящук С.М. Методика організації проєктно-технологічної діяльності на уроках трудового навчання: Навчально-методичний посібник. Умань, 2001. 82 с.

РОЗВИТОК У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ ОБРАЗНО-АСОЦІАТИВНОГО МИСЛЕННЯ У ПРОЦЕСІ ПРОЄКТНО-ХУДОЖНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Марущак О.В.

кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри образотворчого, декоративного мистецтва,
технологій та безпеки життєдіяльності
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

Соловей В.В.

кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри образотворчого, декоративного мистецтва,
технологій та безпеки життєдіяльності
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

Нині висуваються високі вимоги до формування та виховання особистості, яка має творчо мислити, вміти переосмислювати накопичений досвід і приймати неординарні рішення. У цьому контексті актуальними є як розвиток творчого потенціалу, так і перетворення творчості на потребу. Визначальна роль у вирішенні цього питання належить системі освіти, в цілому, та закладам вищої освіти, зокрема.

Поняття творчості багатоаспектне. Воно розглядається як активність, процес, діяльність, вид діяльності, тип діяльності щодо створення чогось нового, незвичайного, оригінального. Поняття творчості в освітньому процесі безпосередньо пов'язане із суб'єктом діяльності, тобто зі

здобувачем вищої освіти, який має набути певних професійних якостей. Професійне мислення майбутнього вчителя трудового навчання та технологій має бути не лише логічно струнким і системно цілісним, а й гнучким, динамічним, образно яскравим. Для майбутнього вчителя трудового навчання та технологій образне мислення є необхідною складовою його професійної діяльності, що передбачає взаємодію чуттєвого та раціонального компонентів і спрямоване на практичне виконання й пошук виразного рішення будь-якого образу, який виникає у свідомості під впливом асоціацій та об'єктивних чи суб'єктивних чинників. Учитель трудового навчання та технологій повинен мати специфічне, образне, сміливе мислення, вміння синтезувати знання, що належать і до галузі мистецтва, і до низки напрямів науки. Його уяву і фантазію, складну систему асоціативних думок і відчуттів зумовлює співвідношення образного та естетичного, здатність визначати та встановлювати зв'язки між начебто несумісним. А джерело асоціацій – це творча індивідуальність автора, його власний світ образів, його фантазія, інтуїція, уява.

Майбутній вчитель трудового навчання та технологій має володіти з-поміж інших, навичками художнього проектування костюма, орієнтуватися у питаннях стилю та моди. Образно-асоціативний підхід до створення форми одягу є основою творчості у художньому проектуванні костюма. Костюм – це також об'єкт дизайну, який є частиною предметного середовища. Дизайн одягу передбачає створення нових видів, предметів, образів одягу відповідно до мінливих образів нового світу; розроблення нової форми і конструкції костюма. Розвиток образно-асоціативного мислення – одне з найважливіших завдань у становленні творчої, креативної особистості, здатної мобільно реагувати на зміни навколишньої дійсності та знаходити в ній нові ідеї і продуктивні асоціації.

Вихованню у здобувачів вищої освіти образно-асоціативного мислення сприяє розвиток уяви, творчої фантазії, інтуїції, допитливості і спостережливості, формування вміння бачити незвичайне в звичайному, емоційно-асоціативних навичок, що характеризують емоційне ставлення особистості до навколишнього середовища, навичок узагальнення, які становлять основу образно-асоціативного мислення. Розвиток образно-асоціативного мислення – найважливіший аспект підвищення якості підготовки майбутнього вчителя трудового навчання та технологій, оскільки дає змогу засобами асоціативних зв'язків збагатити образну палітру, глибше відобразити художні уявлення, активізувати творчу уяву та фантазію; складова його діяльності, що сприяє його творчому мисленню та

здійсненню абстрагування.

Існує чимало визначень поняття образно-асоціативного мислення. Зокрема, науковці визначають його як змістовний аспект художнього мислення, що утворює інтеграцію двох його типів – образного та асоціативного і забезпечує цілісне сприйняття та відображення об'єктів пізнання за допомогою художніх образів, які несуть певне смислове навантаження і взаємозв'язані між собою за принципом асоціювання (співвіднесення, зіставлення, уподібнення та ін.). Також, поняття образно-асоціативного мислення визначають як динамічне професійно-особистісне утворення, що передбачає здібність до асоціацій, перероблення інформації утилітарного значення в естетично та художньо значущу інформацію, що відображає відповідно до логіки образу їх структурний взаємозв'язок.

Фахівець у галузі дизайну одягу має володіти здібностями абстрактно мислити, швидко генерувати велику кількість ідей за обмежений час, уміти знаходити оригінальні рішення завдання, встановлювати неочікувані асоціативні зв'язки між предметом, що досліджується, та образом, який проектується, вигадувати і передавати графічними засобами самі неймовірні й неіснуючі в реальному світі образи. Важливо навчитися мислити образами. Чим різноманітніші асоціативні уявлення на задану тему виникають в уяві, тим ширше діапазон можливостей педагога-дизайнера, тим оригінальніші та цікавіші ідеї втіляться в його кольорових композиціях, ескізах, моделях.

Мистецтво розроблення нових моделей одягу можна віднести до художніх творів, які є результатом асоціативних уявлень про предмети й явища реального світу, чуттєво-емоційні стани, що відтворюються в пам'яті, та відрізняються від інших предметів, створених людиною, своєю образністю. Образ – це алегорична, метафорична думка, що розкриває одне явище через інше. Художній образ є формою осмислення, пізнання і відображення навколишньої дійсності людиною.

Художній образ у дизайні одягу – гармонійне поєднання образу людини та костюма у певному середовищі. Для фахівця в галузі дизайну одягу важливо донести в костюмі цілісне сприйняття системи «людина-образ-одяг», де все буде взаємопов'язано та підпорядковано змісту художнього образу костюма.

Процес створення художнього образу в дизайні одягу передбачає два етапи: виникнення образної ідеї в контексті поставленого проектного завдання (образна ідея втілюється у вигляді форм, ліній, кольору, фактури матеріалу); створення цілісного художнього образу людини та костюма.

Розвиток асоціативного мислення виявляється у перевтіленні предметних, абстрактних і психологічних асоціацій в графічні пошуки вирішення завдання. Фахівець у галузі дизайну одягу з оточуючої дійсності може взяти абсолютно все, що будь-яким чином можна трансформувати, стилізувати, перевтілити в костюм: мотив, предмет, елемент або власне джерело натхнення. Творчість неможлива без уміння бачити незвичайне у звичайному, по новому подивитися на старе та звичне. Необхідно спонукати здобувачів вищої освіти до прояву природного бажання фантазувати, вигадувати, уявляти, створювати щось неповторне й індивідуальне – це найважливіші передумови формування образно-асоціативного мислення як професійно-особистісної якості. Тому під час навчання художнього проєктування одягу основне завдання викладача полягає у створенні умов для формування у здобувачів вищої освіти умінь перевтілювати власні авторські враження та відчуття від оточуючого світу в образи костюмів, що проєктуються, знаходячи в багатобарвності життя творчі асоціативні джерела для своєї проєктної діяльності.

Під час навчання вчителів трудового навчання та технологій необхідно використовувати низку короткострокових вправ, спрямованих на вирішення образно-асоціативних завдань, фантазування на задану тему, розроблення образу, трансформацію форми, яка має відповідати задуму. Виконання таких вправ дає змогу переходити до складнішого рівня – розроблення проєкту за джерелом творчості. Надихнути на вирішення творчого завдання може будь-який аспект життя людини – джерело натхнення, творчий прообраз, який є основоположним і визначним аспектом у формуванні стильових, образно-емоційних і формоутворювальних характеристик у задуманому автором костюмі. Джерело натхнення – це явище природне або матеріально культурне. Творчим джерелом під час створення колекції одягу може бути будь-яке явище та предмет навколишнього світу: природні явища; всілякі елементи навколишнього середовища (інженерні споруди, деталі машин, різноманітні механізми, предмети побуту); події й явища, які відбуваються в світі та в мистецтві; всілякі фактури (грунти, морозні узорі на шибці, зоряне небо) і багато іншого. Це може бути архітектура, музика, живопис, література, балет, театр, цирк, кіно та інші видовищні заходи. На створення художнього образу майбутнього виробу може надихнути звернення до етнічних та історичних мотивів, предметів матеріальної культури та декоративно-ужиткового мистецтва (метал, кераміка, скло, дерево, пластик), історичного, національного та класичного костюму, ретро-моди тощо. Особливе місце у

художньому проектуванні одягу посідають форми живої природи (біоніка). Прообразами колекцій іноді бувають яскраві історичні особистості, події та відкриття, що викликали в суспільному житті потужний резонанс. Все це може стати джерелом оригінальних асоціацій та задумів. Фахівця у галузі дизайну одягу цікавить форма предмету, сполучення кольорів, рух ліній, співвідношення об'ємів та інші аспекти.

Метод асоціацій передбачає чуттєве дослідження творчої теми та пізнання обраного джерела натхнення спочатку через образи, а потім шляхом виявлення логіки зв'язків явищ з описом особливих якостей та властивостей, які викликали певну емоцію, образ, відчуття.

Джерела натхнення можна систематизувати за принципом їх використання в дизайн-проекті та умовно поділити за такими аспектами дослідження: використання джерела натхнення як елемента подальшої дизайн-розробки (наприклад, тканина); прообраз формоутворення (наприклад, архітектура, біоніка); використання костюма минулих років як прообразу для створення сучасного одягу (наприклад, історичний костюм, національний костюм); асоціативний імпульс для створення художнього образу (наприклад, музика, поезія, природа); багаторівневе використання джерела (наприклад, форма від одного джерела, декоративне наповнення від іншого, емоційний образ – від третього). Кожна з вищезазначених умовних груп джерел натхнення передбачає різні завдання та цілі в процесі проектування одягу, різні методи і принципи роботи.

Трансформацію творчого джерела в нові форми модного одягу у процесі проектно-художньої діяльності здобувачам вищої освіти рекомендується виконувати у такій послідовності:

- обирається творче джерело за поставленим завданням;
- об'єкт джерела, що надихнув, досліджується візуально і замальовується максимально наближено до оригіналу; аналізується форма, пропорції, пластика джерела, фактура його поверхні, колористичне рішення. Якщо джерелом натхнення є жива істота (тварини, комахи, птахи, риби і т.д.), тоді спостерігається за її поведінкою, манерою пересування, характерними позами тощо;

- аналізуються та виявляються характерні особливості джерела творчості, а саме, наприклад, незвична форма джерела, пропорційне членування форми, ритмічна організація елементів форми, фактура, колірне рішення тощо. На основі замальовок попереднього етапу виконується серія фор-ескізів, в яких джерело трансформується в умовно-узагальнений стилізований образ, створюються ескізи костюмів-образів;

– виокремлюється характерна його ознака (це може бути силует, цікаві пропорції, ритмічне повторення елементів, фактура, колірна гармонія, конструкційне рішення і т.п.), що приймається за основу роботи над ескізами костюмних форм, у яких важливо зберегти образно-асоціативний зв'язок з першоджерелом. Ескіз костюма-образу переробляється в ескіз реального костюма.

Кожне джерело творчості володіє тільки йому властивими ознаками, що можуть надихнути здобувача вищої освіти на створення оригінальної ідеї. Наприклад, природні об'єкти та архітектурні споруди асоціюються з пластикою силуетних ліній та пропорційністю елементів форми; музика й танці з ритмом та емоційною експресією; народний та історичний костюм з барвистістю й декоративністю.

Здатність вирішувати творчі завдання під час художнього проектування одягу має виховуватися в умовах, які сприяють стимулюванню творчих здібностей здобувачів вищої освіти, що дають змогу розвивати здатність до інтуїтивного синтетичного мислення. Асоціації виникають як відповідна реакція на реальні об'єкти дійсності або на образи у свідомості, уяві дизайнера. До реалістичних асоціацій належать принципи використання творчого джерела, які задають певний зміст і форму об'єкту дизайну, стимулюють творчу активність. У цьому контексті можна запропонувати такі практичні завдання:

1. Взаємодія між звуком і кольором, де музична інформація постає як імпульс до виконання живописно-графічної композиції. Функції зорових рецепторів посилюються під час звукових сигналів, що сприяє підвищенню сприйняття різноманітних кольорів. Інформаційний імпульс зумовлює реакцію суб'єкта на отриману музичну інформацію, викликає емоційно-психологічний сплеск – відчуття, уявлення, який і є першоосновою для побудови композиції (колорит, форма лінії та плями, їх взаємне розташування та принципові відношення).

2. Взаємозв'язок між кольором і словом, що передбачає кольорографічні композиції, які виконуються за образним сприйняттям психологічних і чуттєво-емоційних категорій.

3. Взаємодія між кольором, лінією та компонентами дійсності, що полягає у створенні кольорографічної композиції, яка навіяна образним сприйняттям предметів реального світу.

Таким чином, у процесі проектно-художньої діяльності під час розроблення оригінальних моделей одягу за використанням різних творчих джерел, ефективно формуються такі спеціально-професійні якості

майбутнього вчителя трудового навчання та технологій, як: цілеспрямоване розуміння навколишнього середовища (порівняння, співставлення, розкриття подібності та неоднаковості предметів і явищ); виокремлення головного та другорядного не тільки в речах, а й в оточуючому нас соціумі; сприймання залежності елементів зображення, пов'язаних між собою композиційним рішенням.

Розвиток образно-асоціативного мислення є пріоритетною компетенцією майбутнього вчителя трудового навчання та технологій, оскільки формує в нього навички продукування неочікуваних ідей, неординарних та оригінальних рішень у процесі створення моделей одягу. Образно-асоціативне мислення майбутнього педагога-дизайнера становить один з основних показників його креативності, яка в наслідок розвитку в галузі дизайну виходить за професійні та часові межі і визначає такий рівень дизайнерського мислення, розвитку особистості, що дає змогу легко адаптуватися до умов мінливого навколишнього світу.

НАДАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ ЗДОБУВАЧАМ ОСВІТИ КЗ «ПОКРОВСЬКИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ» У ВОЄННИЙ ЧАС

Рига Г.О.

Практичний психолог, викладач психології,
КЗ «Покровський педагогічний фаховий коледж», м. Покровськ

Події, які відбуваються в країні у результаті військової інтервенції російської федерації до України, вкрай складна соціально-політична ситуація у суспільстві, – впливають на організацію освітнього процесу та підкреслюють необхідність психологічного захисту і надання своєчасної, систематичної психологічної допомоги всім учасникам освітнього процесу. Тому наразі постало гостре питання стану психологічного здоров'я здобувачів освіти та їх батьків сьогодні.

Одним із головних завдань закладу освіти на сьогоднішній день є повсякденна психологічна допомога та емоційна підтримка учасників освітнього процесу.

Про необхідність психологічної допомоги більшості українських дітей свідчать результати опитування, яке було проведено дослідницькою компанією Gradus Research. [2 с. 3].